

فهرست مطالب

بخش اول: حقوق جزای عمومی ۱۵

- گفتار اول - قلمرو قوانین جزائی در مکان ۱۶
- گفتار دوم - اشخاص حقوقی ۲۴
- گفتار سوم - مجازات‌های تکمیلی ۳۰
- گفتار چهارم - جهات مخففه ۳۵
- گفتار پنجم - تعلیق اجرای مجازات ۴۴
- گفتار ششم - آزادی مشروط ۶۱
- گفتار هفتم - جایگزینهای حبس و قاعده درأ ۷۱
- گفتار هشتم - جرایم اطفال و نوجوانان - سردستگی ۸۵
- گفتار نهم - شروع به جرم ۱۱۲
- گفتار دهم - معاونت و مشارکت در جرم ۱۱۹
- گفتار یازدهم - تعدد و تکرار جرم ۱۳۱
- گفتار دوازدهم - عوامل رافع مسؤلیت کیفری ۱۴۵

بخش دوم: حقوق جزای اختصاصی (حدود - جنایات - تعزیرات) ۱۵۹

- مبحث اول: حدود ۱۶۱
- مبحث دوم: جنایات ۱۷۹
- گفتار اول - تسبیب در قتل ۱۸۰
- گفتار دوم - قصاص نفس ۱۸۵

- گفتار سوم - قتل غيرمسلمان ۱۸۸
- گفتار چهارم - عدم تقارن عنصر معنوی و عنصر مادی در جنایات - قتل شبه عمدی ... ۱۹۲
- گفتار پنجم - سقط جنین ۱۹۶
- گفتار ششم - قصاص عضو ۲۰۰
- گفتار هفتم - شرکت در قتل ۲۰۴
- گفتار هشتم - قتل خطای محض ۲۱۲
- گفتار نهم - قتل عمدی - تبانی ۲۱۸
- گفتار دهم - معاونت در قتل ۲۲۵
- گفتار یازدهم - رانندگی و وقوع قتل ۲۳۰
- مبحث سوم: تعزیرات ۲۳۳**
- گفتار اول - جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی ۲۳۴
- گفتار دوم - خیانت در امانت ۲۶۴
- گفتار سوم - جعل ۲۷۴
- گفتار چهارم - ارتشاء - اختلاس ۲۸۸
- گفتار پنجم - خیانت در امانت ۲۹۶
- گفتار ششم - تحصیل مال نامشروع - سرقت ۲۹۹
- گفتار هفتم - تصرف غیرقانونی ۳۰۲
- گفتار هشتم - افتراء - نشر اکاذیب ۳۰۸
- گفتار نهم - منازعه ۳۱۷
- گفتار دهم - سرقت ۳۲۰
- گفتار یازدهم - مداخله در مال مسروقه ۳۲۱
- گفتار دوازدهم - سرقت مسلحانه - پولشویی ۳۲۳
- گفتار سیزدهم - آدمربایی ۳۲۹
- گفتار چهاردهم - تدلیس در ازدواج ۳۳۲
- بخش سوم: قوانین خاص کیفری ۳۳۳**
- گفتار اول - جرم رایانه ای ۳۳۴

- گفتار دوم - استفاده غیرمجاز از عناوین علمی ۳۴۴
- گفتار سوم - جعل در شناسنامه ۳۴۶
- گفتار چهارم - معامله معارض ۳۵۲
- گفتار پنجم - گواهی انحصار وراثت خلاف واقع ۳۵۸
- گفتار ششم - اخلال در صنایع ۳۶۱
- گفتار هفتم - از قانون تجارت الکترونیکی ۳۷۲
- گفتار هشتم - جرم مطبوعاتی ۳۷۹
- گفتار نهم - پولشویی ۳۸۵
- گفتار دهم - از قانون وکالت - از قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری ۳۹۳

بخش چهارم: ضمایم (گزیده آراء وحدت رویه جدید و مرتبط - قانون کاهش مجازات

- حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹) ۳۹۵**
- گفتار اول - آراء وحدت رویه جزائی ۳۹۶
- گفتار دوم - قانون کاهش مجازات حبس تعزیری ۱۳۹۹ ..... ۴۰۲
- منابع و مآخذ ۴۰۹

avabook.com

علايم اختصاري:

قانون مجازات اسلامي	ق.م.ا
قانون مدني	ق.م
قانون اساسي	ق.ا.
قانون مجازات عمومي	ق.م.ع.
قانون تجارت	ق.ت
قانون تشديد مجازات مرتكبين ارتشاء و اختلاس و كلاهبرداری.	ق.ت.م.ا.ا.ك
حقوق جزای اختصاصی	ح.ج.ا.
حقوق خانواده	ح.خ.
قانون آيين دادرسی کیفری	ق.آ.د.ك.
قانون آيين دادرسی مدني	ق.آ.د.م
قانون جرایم رایانه ای	ق.ج.ر.
قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح	ق.م.ج.ن.م
قانون مجازات اسلامی تعزیرات	ق.م.ا.ت.
چاپ	چ
صفحه	ص
رجوع کنید	ر.ك

avabook.com

بخش اول:

حقوق جزای عمومی

گفتار اول - قلمرو قوانین جزائی در مکان

الف) مواد قانونی مرتبط:

از قانون مجازات اسلامی:

ماده ۳- اصل سرزمینی بودن قوانین:

قوانین جزائی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریایی و هوایی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند اعمال می‌شود مگر آنکه به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

ماده ۴- واقع شدن نتیجه یا قسمتی از جرم در ایران:

هر گاه قسمتی از جرم یا نتیجه آن در قلمرو حاکمیت ایران واقع شود در حکم جرم واقع شده در جمهوری اسلامی ایران است.

ماده ۵- اصل صلاحیت واقعی؛ (محاسبه مجازات‌های تعزیری):

هر شخص ایرانی یا غیرایرانی که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرائم زیر یا جرائم مقرر در قوانین خاص گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود و هرگاه رسیدگی به این جرائم در خارج از ایران به صدور حکم محکومیت و اجرای آن منتهی شود، دادگاه ایران در تعیین مجازات‌های تعزیری، میزان محکومیت اجراء شده را محاسبه می‌کند:

الف- اقدام علیه نظام، امنیت داخلی یا خارجی، تمامیت ارضی یا استقلال جمهوری اسلامی ایران

ب- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دستخط مقام رهبری یا استفاده از آن

پ- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دستخط رسمی رئیس‌جمهور، رئیس قوه قضائیه، رئیس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، رئیس مجلس خبرگان، رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، اعضای شورای نگهبان، رئیس و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام، وزرا یا معاونان رئیس‌جمهور یا استفاده از آنها

ت- جعل آراء مراجع قضائی یا اجرائیه‌های صادره از این مراجع یا سایر مراجع قانونی و یا استفاده از آنها

ث- جعل اسکناس رایج یا اسناد تعهدآور بانکی ایران و همچنین جعل اسناد خزانه و اوراق مشارکت صادرشده یا تضمین شده از طرف دولت یا تهیه یا ترویج سکه قلب در مورد مسکوکات رایج داخل.

ماده ۶- صلاحیت قوانین ایران در جرایم ارتكابی مستخدمان دولت و مأموران سیاسی و کنسولی در خارج از کشور:

به جرائم مستخدمان دولت اعم از ایرانی یا غیرایرانی که در رابطه با شغل و وظیفه خود در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب شده‌اند و به جرائم مأموران سیاسی و کنسولی و دیگر وابستگان دولت ایران که از مصونیت سیاسی برخوردارند طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران رسیدگی می‌شود.

ماده ۷- اصل صلاحیت فعال؛ (ارتکاب جرم توسط فرد ایرانی در خارج):

علاوه بر موارد مذکور در مواد فوق هر یک از اتباع ایران در خارج از کشور مرتکب جرمی شود، در صورتی که در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود مشروط بر اینکه:

الف- رفتار ارتكابی به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران جرم باشد.

ب- در صورتی که جرم ارتكابی از جرائم موجب تعزیر باشد، متهم در محل وقوع جرم محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

پ- طبق قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد.

ماده ۸- اصل صلاحیت منفعل؛ (محاسبه مجازات‌های تعزیری (غیرمنصوص شرعی)):

هرگاه شخص غیرایرانی در خارج از ایران علیه شخصی ایرانی یا علیه کشور ایران مرتکب جرمی به جز جرائم مذکور در مواد قبل شود و در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران به جرم او رسیدگی می‌شود، مشروط بر اینکه:

الف- متهم در جرائم موجب تعزیر در محل وقوع جرم، محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

ب- رفتار ارتكابی در جرائم موجب تعزیر به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران و قانون محل وقوع، جرم باشد.

ماده ۹- اصل صلاحیت جهانی:

مرتکب جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد.

ب) سؤال گفتار اول:

یک شخص عراقی با استفاده از تارنمایی با دامنه IR یک ایرانی و یک اماراتی را فریب داده و از آنان مبالغ هنگفتی را در سرزمین امارات متحده عربی اخذ کرده و سپس به عراق متواری شده است. در پی شکایت بزه دیده اماراتی، شخص در عراق محاکمه و به تحمل یک سال حبس محکوم شده و پس از تحمل حبس به ایران سفر کرده است. بزه دیده ایرانی به دفتر وکالت شما مراجعه نموده و برای احقاق حق و طرح شکایت به شما وکالت می‌دهد. به عنوان وکیل بزه دیده ایرانی آیا می‌توان در مراجع کیفری ایران علیه متهم عراقی شکایت کیفری کرد؟ چرا و به استناد چه اصول و مستندات قانونی؟

(۱۳۹۸- مرکز)

پ) نکات مرتبط:

۱- در مورد صلاحیت دادگاه‌ها و دادرهای ایران باید خاطر نشان کرد که اشخاص تبعه خارجه در صورتی در ایران قابل تعقیب و مجازات هستند که:

اولاً: جمهوری اسلامی ایران بر اساس صلاحیت واقعی بتواند تبعه خارجی را تعقیب و مجازات کند مشروط به رعایت شرایط موجود در ماده ۵ ق.م.ا. ۱۳۹۲. به موجب ماده مزبور: «هر شخص ایرانی یا غیرایرانی که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرائم زیر یا جرائم مقرر در قوانین خاص گردد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌شود و هرگاه رسیدگی به این جرائم در خارج از ایران به صدور حکم محکومیت و اجرای آن منتهی شود، دادگاه ایران در تعیین مجازات‌های تعزیری، میزان محکومیت اجراء شده را محاسبه می‌کند:

الف- اقدام علیه نظام، امنیت داخلی یا خارجی، تمامیت ارضی یا استقلال جمهوری

اسلامی ایران

ب- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دستخط مقام رهبری یا استفاده از آن
 پ- جعل مهر، امضاء، حکم، فرمان یا دستخط رسمی رئیس‌جمهور، رئیس قوه قضائیه، رئیس و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، رئیس مجلس خبرگان، رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، اعضای شورای نگهبان، رئیس و اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام، وزرا یا معاونان رئیس‌جمهور یا استفاده از آنها

ت- جعل آراء مراجع قضائی یا اجرائیه‌های صادره از این مراجع یا سایر مراجع قانونی و یا استفاده از آنها

ث- جعل اسکناس رایج یا اسناد تعهدآور بانکی ایران و همچنین جعل اسناد خزانه و اوراق مشارکت صادرشده یا تضمین شده از طرف دولت یا تهیه یا ترویج سکه قلب در مورد مسکوکات رایج داخل».

ثانیاً: جمهوری اسلامی ایران بتواند بر اساس صلاحیت منفعل اتباع خارجی را تعقیب و محاکمه کند همان‌طور که ماده ۸ ق.م.ا. ۹۲ اشاره می‌کند: «هرگاه شخص غیرایرانی در خارج از ایران علیه شخصی ایرانی یا علیه کشور ایران مرتکب جرمی به جز جرائم مذکور در مواد قبل شود و در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد، طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران به جرم او رسیدگی می‌شود، مشروط بر اینکه:

الف- متهم در جرائم موجب تعزیر در محل وقوع جرم، محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت، مجازات کلاً یا بعضاً درباره او اجراء نشده باشد.

ب- رفتار ارتكابی در جرائم موجب تعزیر به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران و قانون محل وقوع، جرم باشد.

ثالثاً: تعقیب اتباع خارجی و بیگانه بر اساس صلاحیت جهانی صورت بگیرد که به موجب اصل مورد اشاره، مرتکب جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد حتی اگر تبعه خارجی باشد (ماده ۹ ق.م.ا.) که صلاحیت جهانی منصرف از فرض سؤال بالا است.

رابعاً: تعقیب و محاکمه بیگانگان بر اساس قوانین خاص؛

فرضاً، در قانون مجازات نیروهای مسلح آمده: « هر بیگانه که برای کسب اطلاعات به نفع دشمن به پایگاهها، کارخانجات، انبارهای تسلیحاتی، اردوگاههای نظامی، یگانهای نیروهای مسلح، توقفگاههای موقتی نظامی، ساختمانهای دفاعی نظامی و وسائط نقلیه زمینی، هوایی و